

nem érzékelnek problémaként. Kétséges azonban, létrejön-e a híd, amelyet „a” gyermek szüleinek címzett leveleivel akar létrehozni; kétséges, vajon képes-e „köz-léssé” válni a monológosorozat. Nincs válasz. A diskurzus vége – a világ vége? Addig semmiképpen, amíg lesznek Imre Törökhöz hasonló, harcos-elszántan kérdőjelet kérdőjelre halmozó írók, gondolkodók.

OROSZ KATALIN

(Fordította Nagy Gábor és Chován István, Széphalom Könyvműhely, 2004, 135 oldal, 1600 Ft)

RADOSLAV PETKOVIĆ:

Sors és körvonal

Radoslav Petković minden bizonynyal kedveli a posztmodern regényt. Egyrészt mert ő maga is azt írt, másrészt mert nemcsak az utalások szintjén, hanem konkrétan is megidézi a nagy elődöket: Milorad Pavićot, a „kazár mestert” és Danilo Kišt, aki a *Holtak enciklopédiájában* egy olyan történetről álmodozott, amely minden más történetet magában foglal, lehetlenné téve ezáltal a valóság elbeszélését. Hasonlóképpen jár el Petković is, ezért nem árt szem előtt tartani: „Az olvasónak tudnia kell, hogy egy történet cseppet sem egyserű módon helyezkedik el az idő-

ben [...] valójában csak az egyidejűség egyesíti őket.” Ez a frappáns megállapítás nemcsak a közvetlen, az olvasóval diskuráló és igen szórakoztató elbeszélői hangot sejteti, hanem azt is, hogy ehhez a megállapításhoz egymást agyafúrt módon keresztező sorsok, múltak, történetek, kommentárok fogják eljuttatni az olvasót.

A napóleoni háborúk idején Triesztben kémkedő szerb származású orosz tengerésztiszt, Pável Volkov sorsa kiválóan alkalmas erre: egyrészt szakmájából kifolyólag, hiszen egy kém élete tele van kalanddal – így a kalandregények kedvelőinek is bőven kijut az izgalmas fordulatokból –, másrészt a különös és sorsszerű találkozások miatt, melyek hatására a főhős eléggé el nem ítélhető módon kissé meghasonlik. Ebben alaposan közrejátszik a Volkov hajójára felkérkedező fura szerzet, illetve szerzetes, az ikonfestő Szpiridon, aki vétve az ikonfestés szabályai ellen csodás arcképeket fest. Egyet egy ősz szakállú férfiról, aki nem más, mint Dorde Branković, az utolsó – önmagát szerb fejedelemként legitimáló – despota. Véletlen, hogy Volkov apja kitalált történeteiben tőle származtatja a családot? Véletlen, hogy később, trieszti fogsága idején Volkov épp annak a történésznek a munkáját olvassa, aki Branković – fiktív – *Kronikájából* dolgozott? A jelen és a jelen története mögött folyamatosan ott kísértenek a múlt és

a múlt történetei, kommentárjai, amelyek nemcsak körvonalat, de jelentést is adnak a jelennek: elsüllyedt világok, akárcsak Pompeji, amely üszkös maradványaival mégis egy valaha volt jelen időről tanúskodik.

Hősünk el is indul, hogy megtalálja az elveszett világot, de helyette a történész- és filozófuskörökben óriási problémát jelentő, a múlt és a jelen idő kérdését játszi könnyedséggel megoldó kertbe jut – talán a borges-i elágazó ösvények útján –, amelynek közepén egy varázslatos ajtó segítségével bármikor át lehet lépni egy másik élettörténetbe. Hogy a lélekvándorlásnak ehhez mennyi köze van, nem derül ki, ám mindenképp figyelmet érdemel, hogy Pável Volkov és az őt főhósi minőségében felváltó Pávle Vuković tökéletesen ugyanazon nevű személyek – az előbbi oroszul, az utóbbi szerbül –, csak az idő haladt kissé tova, hiszen a 20. századi kommunista Jugoszláviába léptünk át, egészen pontosan 1956-ba. Vuković történész, aki teljesen véletlenül kezdi kutatni a trieszti szerbek múltját és akad ezáltal Branković történetére. Hogyan létezhet századokon átívelő egyidejűség, hogyan lehet közös idegen emberek, élők és holtak sorsa? Kortárs regényhez híven párhuzamos írás és olvasás, valós és fiktív kommentárok, értelmezések révén, melyeket csak az olvasó képes egy történetté építeni – már amennyiben hagyja magát az orránál fogva vezetni. Vu-

ković egy fejlődés következtében ugyanabba a kertbe jut, mint elődje, ő viszont nem mer átlépni az ajtón. Ehelyett felveszi a Szpiridon nevet, beáll szerzetesnek, és megírja a visszaemlékezéseit, elvégezve így az utolsó narratív csavarintást és feladva az utolsó talányt: talán ő az elbeszélő?

Ennél praktikusabb kérdés, hogy az eredeti cím szó szerinti fordítása – *Sors és kommentár* –, amely technikájában abszolút fedi és lényegesen „jelenti” a regényt, vajon miért lett *Sors és körvonal*? A legutolsó talány pedig az, hogyan bírja el az oly sok elütést az egyébként kiváló szöveg?

SIMON IZABELLA

(Fordította Csordás Gábor; *Jelenkor Kiadó, Pécs, 2003, 393 oldal, 2100 Ft*)

KUKORELLY ENDRE:

TündérVölgy

avagy

Az emberi szív rejtelseiről

Kukorelly Endre eddigi legnagyobb szabású(nak szánt) művéről beszél. Ez a „legnagyobb szabásúság” éppúgy alapozódik a terjedelemre, a formálisan működtetett műfaj monumentalitására („regény”), mint ahogy az összefoglaló, önidéző, ön(át)vizsgáló jellegre is. Utóbbira azért, mert a szerző számos korábbi